

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 85 0 P 028781 16 Rev
Banjaluka: 16.3.2017. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Biljane Tomić, kao predsjednika vijeća, te Senada Tice i Tanje Bundalo, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužilaca M.Ć., ... SAD i G.Ć., SAD, zastupanih po punomoćnicima A.P. i S.P., advokatima iz Z., ..., protiv tuženih BiH, zastupane po Pravobranilaštvu Bosne i Hercegovine, Obala Kulina Bana 1 Sarajevo i RS, zastupane po Pravobranilaštvu Republike Srpske - sjedište zamjenika u Doboju, Ulica Svetog Save 53, radi naknade nematerijalne štete, vrijednost predmeta spora 83.100,00 KM, odlučujući o reviziji tužilaca izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 028781 15 Gž od 25.8.2015. godine, na sjednici održanoj 16.3.2017. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 028781 12 P od 24.11.2014. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužilaca kojim traže, i to:

- tužilac M.Ć. isplatu naknade nematerijalne štete za pretrpljeni duševni bol zbog povrede prava ličnosti, ugleda i časti i prava na slobodu, zbog protupravnog boravka u zatočeničkom logoru u U.-T., za period od 14.2.1994. godine do 26.4.1994. godine, ili za 102 dana po 200,00 KM za svaki dan, ili iznos od 20,400,00 KM; za pretrpljeni duševni bol zbog umanjena životne aktivnosti od 30%, zbog smanjenja pokretljivosti skočnog zgloba, iznos od 15.000,00 KM i za pretrpljeni fizički bol i strah iznos od 7.000,00 KM, ili ukupni iznos naknade nematerijalne štete od 42.400,00 KM.
-tužilac G.Ć. isplatu naknade nematerijalne štete za pretrpljeni duševni bol zbog povrede prava ličnosti, ugleda i časti i prava na slobodu, zbog protupravnog boravka u zatočeničkom logoru u U.-T., za period od 14.2.1994. godine do 26.5.1994. godine, ili za 102 dana po 200,00 KM za svaki dan, ili iznos od 20,200,00 KM; za pretrpljeni duševni bol zbog umanjena opšte životne aktivnosti zbog pretrpljenog PTSP od 10 %, iznos od 5.000,00 KM i za pretrpljeni fizički bol i strah iznos od 7.000,00 KM, ili ukupni iznos naknade nematerijalne štete od 32.200,00 KM.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 028781 15 Gž od 25.8.2015. godine, žalba tužilaca je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremenom revizijom tužioci pobijaju drugostepenu odluku zbog povrede odredba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, te predlažu da se pobijana presuda ukine i nadomjesti meritornom odlukom kojom će se udovoljiti zahtjevu tužilaca.

U odgovoru tužena predlaže da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilaca da im tužena naknadi nematerijalnu štetu zbog držanja i maltretiranja u zarobljeništvu u iznosima naznačenim u izreci prvostepene presude, sa zakonskom zateznom kamatom počev od utuženja do isplate.

Tužena je osporila tužbeni zahtjev, između ostalog, i istaknutim prigovorom zastarjelosti potraživanja.

Nalazeći da je osnovan istaknuti prigovor zastarjelosti predmetnog potraživanja, nižestepeni sudovi su odbili tužbeni zahtjev pozivom na odredbu člana 376. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ" broj: 29/78, 39/85 i 57/89, te "Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), jer da je eventualna šteta nastala u toku 1994. godine, da su zastarni rokovi počeli teći od 19.6.1996. godine, kada je odlukom Narodne skupštine Republike Srpske broj: 02-732/96 („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 15/96) ukinuto ratno stanje i stanje neposredne ratne opasnosti, slijedom čega da je do podnošenja tužbe (13.3.2012. godine) protekao i subjektivni i objektivni rok iz citirane zakonske odredbe za potraživanje štete sudskim putem.

U pogledu tvrdnje tužilaca (na kojoj se temelji i revizija) da je u konkretnom slučaju prigovor zastarjelosti potraživanja trebalo cijeliti u skladu sa odredbom člana 377. ZOO, jer da je šteta učinjena izvršenjem krivičnog djela, sudovi su zaključili da nema mjesta primjeni ove zakonske odredbe budući da tužioci nisu dokazali da je za izvršenje krivičnog djela „ratnog zločina“ pravosnažno osuđeno određeno fizičko lice kao počinitelj, te utvrđena uzročna veza između tog krivičnog djela i štete koju su pretrpjeli, odnosno da je označen kao oštećeno lice, kada bi sud u parničnom postupku, u pogledu osnovanosti zahtjeva za naknadu štete, bio vezan tom osuđujućom krivičnom presudom, u smislu odredbe člana 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP).

Takođe su zaključili da Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao ni Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav Republike Srpske, ne isključuju primjenu odredaba ZOO koje se odnose na zastarjelost potraživanja, slijedom čega pozivanje tužilaca na njihove odredbe nije moglo ishoditi drugačiju odluku, te da su tužioci svojim pasivnim držanjem kroz dugi vremenski period izgubili pravo na sudsku zaštitu (član 376. u vezi sa članom 360. ZOO).

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev zbog istaknutog prigovora zastarjelosti potraživanja. Svoje odluke su obrazložili valjanim i jasnim razlozima kakvo obrazloženje prihvata i ovaj sud, a prigovori revizije (koji su isticali i tokom postupka i koje su imali u vidu nižestepeni sudovi) nisu doveli u sumnju ispravnost i zakonitost pobijanih odluka.

Prema odredbi člana 360. stav 1. ZOO, zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obaveze, a zastara nastupa kad istekne posljednji dan zakonom određenog vremena u okviru kojeg povjerilac nije vršio svoje pravo, ako se onaj, na kome leži obaveza ispunjenja, pozove na zastarjelost.

Prema činjeničnom utvrđenju nižestepenih sudova, šteta čija naknada se traži u ovom postupku je nastala 1994. godine, pa i pod uslovom da je za istu (po nekom od zakonom priznatih osnova) odgovorna

tužena, kako je do podnošenja tužbe (13.3.2012. godine) proteklo sedamnaest godina (odnosno petnaest godina od prestanka rata i ukidanja stanja neposredne ratne opasnosti), prošao je rok u kojem su tužioci mogli zahtijevati naknadu štete putem suda (član 360. stav 2. ZOO).

Zakonska ograničenja u ostvarivanju ovih prava, pa i određivanje vremenskih okvira (rokova za realizaciju naknade štete), kao u ovom slučaju, su opravdana zbog pravne sigurnosti i funkcionisanja pravnog sistema. Protok vremena, u izvjesnim situacijama (kao ovdje) ima karakter pravne činjenice koja uzrokuje nastanak, promjenu ili prestanak nekih pravnih odnosa. Dugotrajna neaktivnost titulara nekog prava, oduvijek se izjednačavala sa gubitkom interesa da se to pravo ostvari i sankcionisala gubitkom tog prava u materijalnom smislu.

Ženevska konvencija o zaštiti civilnih lica od 12.8.1949. godine i njeni Protokoli (na koju se poziva revident), zabranjuju nečovječno postupanje strana u sukobu, diskriminaciju po bilo kom osnovu, nanošenje povreda kojima se ugrožava život i tjelesni integritet i propisuju obavezu strane u sukobu koja povrijedi Konvenciju da plati obeštećenje. Međutim, ni ona svojim odredbama ne isključuje primjenu mjerodavnog prava države, od koje se traži naknada štete, kojim je uređeno pitanje zastarjelosti potraživanja. Revidenti citirajući odredbe Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.8.1949. godine (poznata kao IV Ženevska konvencija, „Službeni list FNRJ“ broj: 24/1950), te Konvencije o nezastarjevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti („Službeni list SFRJ“ broj: 50/70), gube iz vida da niti jedna od ovih konvencija ne propisuje krivična djela, a isto tako ne isključuje primjenu odredbi domaćeg prava, kao što su odredbe ZOO.

Istina, odredbom člana 91. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12.8.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba („Službeni list SFRJ“, Međunarodni ugovori, broj: 16/78) je propisano da strana u sukobu koja povredi odredbe Ženevskih Konvencije od 12.8.1949. godine ili toga protokola biće, u zavisnosti od slučaja, obavezna da plati obeštećenje. Ona će, prema toj konvencijskoj odredbi biti odgovorna za sva djela koja učine lica koja se nalaze u redovima njenih oružanih snaga. Međutim ovom odredbom se ne određuju drugačiji rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete, u odnosu na one koji su propisani domaćim pravom, u konkretnom slučaju odredbama ZOO.

Dakle, u predmetnoj pravnoj stvari kršenje odredbi Ženevskih konvencija od 12.8.1949. godine bilo bi od značaja samo ako ovo kršenje ujedno predstavlja izvršenje nekog od krivičnih djela, na koje se primjenjuje zastarni rokovi iz člana 377. stav 1. ZOO u vezi sa članom 100. Krivičnog zakona Republike Srpske-Opšti dio („Službeni list SFRJ“ broj: 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, i 3/90 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 12/93, 19/93, 26/93, 14/94 i 3/96) ili člana 19. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10), a koji zakonski propisi su u skladu sa odredbama pomenute Konvencije o nezastarjevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti.

Prilikom utvrđivanja da li kršenje odredbi IV Ženevske konvencije predstavlja ujedno i krivično djelo, treba imati u vidu da je odredbom člana 146. te konvencije propisana obaveza Visokih strana ugovornica (država koje su potpisale i ratifikovale ovu konvenciju, odnosno njihovih pravnih sljednika) da će propisati krivične sankcije protiv lica koja su ih izvršila, ili koja su izdala naređenje da se izvrši koja od teških povreda te konvencije taksativno nabrojanih u sljedećem članu 147. te konvencije, među kojima i protivzakonita zatvaranja. Dakle, prema pomenutoj konvenciji ne predstavlja krivično djelo svako njeno kršenje, kako to pogrešno smatra revizija, već samo teške povrede propisane odredbom člana 147. te konvencije.

Bivša SFRJ, čiji je Bosna i Hercegovina jedan od pravnih sljednika (sukcesora), kao visoka strana ugovornica Ženevskih konvencija, je svoju obavezu iz citiranih odredbi člana 146. i člana 147. pomenute

konvencije ispunila, između ostalog, propisivanjem odredbe člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske-Opšti dio, kojom je kao krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva označeno kršenje međunarodnog prava, u ovom slučaju odredbi ženevskih konvencija. Međutim, za postojanje ovoga krivičnog djela i oglašavanje krivim učinioca potrebno je dokazati sve elemente bića toga djela. Kršenje ženevskih konvencija je samo jedan element bića navedenog krivičnog djela, a osim toga, inter alia, mora da se radi o djelu izvršenom za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije, odnosno da postoji veza između krivičnog djela i pomenutih stanja. Dakle, nije svako lišenje slobode učinjeno za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije ratni zločin, pa čak ni protivpravan akt. Naprotiv, i pomenuta Ženevska konvencija, na koju se revizija neosnovano poziva, ovlašćuje Visoke strane ugovornice (države potpisnice) da određena lica, pod propisanim uslovima liši slobode (odredbe člana 41., 42, 68. i 78. i Odjeljak IV pomenute IV Ženevske konvencije).

Navedena revizionna tvrdnja tužilaca (isticana i u postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude) o primjeni odredbe člana 377. ZOO, kako detaljno i jasno obrazlažu nižestepeni sudovi, imala bi svoje uporište u slučaju da je zahtjev za naknadu štete istaknut u odnosu na neposrednog izvršioca (štetnika) krivičnog djela iz kojeg je nastala šteta i da je, u odnosu na ovog, pravosnažnom osuđujućom presudom krivičnog suda, utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti. Kako tužioci tokom postupka nisu prezentirali takvu pravosnažnu krivičnu presudu radi ostvarivanja prava na računanje dužeg zastarnog roka iz člana 377. ZOO, što je primjenom pravila o teretu dokazivanja propisanog u članovima 7., 102. i 123. ZPP bio obavezan, nije bilo zakonske mogućnosti da se primjeni ova odredba.

Iz ovih razloga su bez značaja navodi revidenta kojim se ukazuje na odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: AP - 2763/09 i AP- 289/03 od 19.11.2004. godine, koja se zasnivaju na drugačije utvrđenom činjeničnom stanju od ovog iz konkretne parnice.

Parnični sud može samo pod određenim uslovima utvrđivati postojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti (za potrebe konkretne parnice i sa dejstvom samo u tom sporu) i to samo kod postojanja procesnih smetnji da se vodi krivični postupak protiv određenog počinioca, a ne u svakom slučaju, kako to tvrdi revident. Osim toga, utvrditi postojanje krivičnog djela i odgovornost konkretnog izvršioca, suprotno navodima revidenta, nije jednostavno ni u krivičnom postupku, o čemu svjedoče dugotrajni postupci koji se vode pred Međunarodnim krivičnim sudom za suđenje počiniocima teških povreda međunarodnog humanitarnog prava na teritoriji prethodne Jugoslavije od 1. januara 1991. godine („Haški tribunal“) koji upravo raspolaže mehanizmima, alatima i uslovima koji mu omogućavaju efikasno vođenje ovih postupaka.

Slijedom navedenog, tužioci su svojim pasivnim držanjem kroz zakonom propisani vremenski period, izgubili mogućnost da sudskim putem ishode naknadu pretrpljene štete i pod uslovom da je tužena odgovorna za njen nastanak.

Iz navedenih razloga revizija tužilaca je odbijena na osnovu odredbe člana 248. u vezi sa odredbom člana 456. a) ZPP.

Predsjednik vijeća:
Biljana Tomić